

I tidsskriftet THE NORSEMAN for mars/april 1946 skriver redaktøren, H.K.Lehmkuhl, under overskriften "Hva nå?" på side 81 følgende (i norsk oversettelse fra den engelske original):

"Der er nå også kommet fram i dagens lys fakta som f.eks. gjør det klart at Nord-Norges strategiske betydning spilte en mere fram-tredende rolle i de allierte krefter militære forhandlinger i krigens første år enn vanligvis antatt. Hemmelige dokumenter fra den franske generalstabs arkiver synes å bekrefte at en alliert landgang i Narvik-området var praktisk talt besluttet så tidlig som i februar 1940. Hitler kom først fordi den allierte aksjon ble forsinket, tilsynelatende hovedsakelig fordi englenderne ikke helt og fullt støttet aksjonen og også faktisk ikke var ferdige til å gjennomføre den, og også fordi det lekket ut opplysninger om forberedelsene hvilket fikk Hitler til å påskynde sitt angrep på Norge". - (Fotnote: "Den hemmelige historie om årene 1939/40 fra den franske generalstabs arkiver: "Felttoget i Norge", se s. 120 i foreliggende hefte av THE NORSEMAN).

På s. 120-134 gjengis så en rekke av disse interessante dokumenter. Innledningen lyder slik i norsk oversettelse:

Fra den franske generalstabs arkiver: Felttoget i Norge.

En rekke hemmelige dokumenter som kaster et nytt lys over allierte planer om en invasjon i Norge våren 1940, er nå blitt avslørt. Med tillatelse av NATIONAL NEWS-LETTER i London offentliggjøres nå noen av disse dokumenter i THE NORSEMAN. I sine kommentarer til disse dokumenter skriver redaktøren (av National News-Letter), kommandør Stephen King-Hall, følgende: "De vil få vite, kanskje til Deres overraskelse, at den britiske og den franske regjering hadde planer om å foreta en invasjon i Norge og besette havnene og flyplassene på Norges vestkyst; men de var så somlet i sine metoder at Hitler besluttet å komme dit først. De husker - muligens - at da tyskerne foretok sin invasjon i Norge meddelte^{de} at de hadde funnet dokumenter som de påsto viste at de kom en alliert invasjon i forkjøpet. Denne påstand ble av dem som hørte den i kringkastingen behandlet med den forakt som den syntes å fortjene. Når De har lest nedenstående dokumenter, vil De måtte revidere Deres oppfatning!"

Dokument nr. 1 er et langt telegram av 21. febr. 1940 (avsendt kl. 15,45) fra den franske ministerpresident Daladier til M. Corbin, den franske ambassadør i London. Telegrammet som gjelder "Hjelp til Finnland. Intervensjon i Skandinavia", er på 10 punkter, av hvilke pkt. 5 - 10 er av særlig interesse i foreliggende tilfelle. Jeg sk derfor gjengi dem nedenfor i norsk oversettelse:

"5. Okkupasjonen av de viktigste norske havner, landsetting i Norge av den første bølge av allierte tropper, vilde gi svenskene den første begynnelse til en følelse av sikkerhet. Denne operasjon skulde bli utført uavhengig av den finske bønn om hjelp og gjennomført hurtig etter en episode til hvilken ALTMARK-affæren gir oss grunn.

6. Ved å tillate passasje gjennom sine territorialfarvann og ved å yte beskyttelse til et bevapnet tysk skip (ALTMARK) har Norge grovt unnlatt å oppfylle sine plikter som nøytral stat. Den britiske regjering er berettiget til å gjøre krav på oppreisning og garantier. Spesielt er den berettiget til å kreve en forklaring på interneringen av ALTMARK og dens besetning og til å underrette den norske regjering om at Hans Majestets regjering i framtiden kommer til å foreta den nødvendige kontroll av norsk territorialfarvann, hvis ukrenkelighet regjeringen i Oslo konsekvent har vist seg ute av stand til å forsvare.

7. Skulde dette forslag bli møtt med norsk avslag, hvilket er meget sannsynlig, så må den britiske regjering straks, under hensyntagen til Norges avmakt, besette de baser som er nødvendig for sikring av sine rettigheter. Denne okkupasjon av norske havner må være en hurtig ~~gjennomført~~ operasjon, gjennomført utelukkende av den britiske flåte eller i samarbeid med franske sjøstridskrefter, men uten å benytte de allierte styrker som er bestemt for Finnland. Berettigelsen herav i verdensopinionens øyne vil bli desto lettere jo hurtigere operasjonen gjennomføres og desto mer vår propaganda er istand til å utnytte erindringen om Norges medskyldighet nylig ved ALTMARK-affæren.

8. Det er overflødig å framheve den sensasjon som vil framkalles i Tyskland og Russland ved en slik operasjon og den forvirring som vil oppstå der. Britiske stridskrefter av størst mulig styrke, om nødvendig støttet av franske avdelinger, må landsettes snarest mulig og konsentreres i de okkuperte havner, slik at Sverige, så snart som den finske appell om hjelp er kommet, forstår at at disse troppers nærvær garanterer ytterligere ankomst av franske og polske styrker og syner et påtagelig bevis på den hjelp vi kan yte hvis det ønskes å hjelpe Finnland eller tillater oss å gjøre det.

9. Selv om det skulde hende at Sverige fremdeles forholder seg u-medgjørkelig og at midler til å få adgang til Finnland fremdeles nektes oss, så vil vi (ved denne operasjon) sikre oss fordelene av en dominerende stilling over Tyskland i Norden; vi vil kunne stoppe sjøtransporten av svensk malm, vi vil komme gruvene så nær at vi kan nå dem med flyangrep og vi vil komme i en god posisjon til å kunne avparere enhver påtenkt tysk og russisk bevegelse i Skandinavia. Man må huske på at vårt hovedformål er å få avskåret malmleveransene til Tyskland og at enhver alliert virksomhet i Skandinavia - under hensyntagen til den generelle krigsplan - er berettiget kun når de tjener dette formål.

10. Det er ennvidere meget sannsynlig at hvis vi ikke utnytter ALTMARK-affæren ved en øyeblikkelig besettelse av baser i Norge, så kommer Sverige - klemt som det er mellom frykten for Tyskland og tvilen om effektiviteten av vår hjelp - til både å avslå den finske appel og å nekte oss å benytte svensk territorium (for å hjelpe Finnland). Vår planlagte ekspedisjon (til Finnland) kommer til å bryte sammen allerede før den er satt i gang, hvorved Tyskland, Russland og de nøytrale vil kunne ta mål av vår maktesløshet til å skride fra velvilje til handling.

Edouard Daladier.

Dokument nr. 2. - Notis av general Gamelin, øverstkommanderende for hæren. - STRENGT KONFIDENTIELT. Nr. 104/1. 10. mars 1940.

Notis vedrørende fransk-britiske styrkers deltaking i operasjonene i Finnland.

Siden den 30. nov. 1939, da fiendlighetene mellom Finnland og Sovjetsamveldet ble åpnet, har den franske og den britiske regjering vist sin vilje til å yte Finnland verdifull og hurtig hjelp i form av flyutstyr og ammunisjon. Den første overdragelse fant sted ca. 20. des. (Her følger så endel tekniske detaljer uten interesse i foreliggende tilfelle. - King-Hall). - Rundtom 16. jan. satte den franske overkommandø opp forslag til en plan for vepnet intervensjon i Finnland. Dette utkastet var basert på landsetting av allierte styrker ved Petsamo; som en sikkerhetsforanstaltning skulde man så også besette havner og flyplasser på Norges vestkyst. Planen forutså også - hvis alt gikk bra - muligheten av å utstrekke operasjonen inn i Sverige og besette jernmalmgruvene i Gällivara, en viktig kilde for tyske forsyninger, mens vi skulde lage for oss selv en ny transportlinje over Narvik-Luleå.

Den projekteerte Petsamo-operasjon passet inn i de planer som marskalk Mannerheim hadde lagt fram for major Ganeval. Den britiske overkommando syntes ved de avholdte offisielle drøftelser å være enig i vårt syn.

Ikke desto mindre viste britene seg - ved de inter-allierte militærkonferanser 31. jan. og 1. febr. som gikk forut for møtet den 5. febr. i Det Øverste Råd - å være bestemte talsmenn for tiltak mot jernmalmgruvene i Nord-Sverige, idet de satte spørsmålet om en direkte hjelp til Finnland i annen rekke. Denne operasjon måtte - i det minste til å begynne med - ha som en sidelinje passasjen av bare en del av de styrker som var engasjert i Finnland. Dette vilde i praksis bety at Petsamo-foretagendet var oppgitt unntagen som en eventuell og annenrangs affære.

Dette synspunkt seiret i det høyeste råd. Forberedelsene til den skandinaviske ekspedisjon ble øyeblikkelig satt i sving, og transporten av de fransk-britiske styrker var ferdig til å begynne en av de første dager av mars. (Anm. - Den første kontingent av franske styrker, Alpejeger-brigaden, ble avskibet 1. mars 1940. En fortropp kunde ha vært avsendt meget tidligere hvis man hadde innvilget i en øyeblikkelig landsetting ved Petsamo).

Ledelsen av de operasjoner som skulde finne sted i Skandinavia var betrodde den britiske overkommando. Det kunde tilsynelatende heller ikke være annerledes. - (Her angir general Gamelin grunnene til at britene måtte ha kontroll, f.eks. byrdene på den britiske flåte, franske tiltak i vest osv.)..... Opprettelsen av en krigsskueplass i nord er et tiltrekkende forslag sett fra det synspunkt som er bestemmende for hele krigsførselen. Bortsett fra den moralske nytte av operasjonen, så vil den løse blokaden, og det er av overordentlig viktighet å få stoppet malmtrafikken til Tyskland.

I denne generalplan vil krigstiltak på Balkan (som også var planlagt ved disse tider) også komme i tillegg til den økonomiske kveling av Tyskland. Tyskland vil da bare ha Russland som et vindu mot utenverdenen, og det er klart at utnyttelsen av russiske ressurser ikke vil kunne gjennomføres på lange tider.

Ikke desto mindre vilde, militært sett, et tiltak på Balkan sett fra Frankrikes standpunkt gi et bedre utbytte enn et tiltak i Skandinavia. Den generelle krigsskueplass vil bli utvidet enormt. Jugoslavia, Romania, Hellas og Tyrkia vilde bringe oss forsterkninger på 100 divisjoner. Sverige og Norge vil kun bringe oss den svake understøttelse av 10 divisjoner. Tyskerne må utvilsomt trekke bort tilsvarende styrker fra nordvest (hovedfronten) som svar på det vi foretar oss.

Den nytte vi vil ha ved å åpne en krigsskueplass i Skandinavia er ikke desto mindre hevet over enhver diskusjon, men man må ikke undervurdere de tekniske vansker som det innebærer. (Her følger detaljerte betraktninger av militær natur).

Anmerkning tilføyet med general Gamelins egen håndskrift:

"Vi må derfor resolutt forfølge våre planer i Skandinavia for i det minste å redde Finnland og å legge hånd på den svenske jernmalm og de norske havner. Men vi må si at operasjoner på Balkan og i Kaukasus, hvor man kan berøve tyskerne olje, sett fra et militært synspunkt gir oss større fordeler. Men Italia holder i sin hånd nøkkelen til Balkan.

Gamelin."

Dokument nr. 3. - Forhandlinger ved det 18. møte i den komité som befatter seg med undersøkelse av det skandinaviske projekt.

STRENGT KONFIDENTIELT. Nr. 926. S/C E.M. 1. London 11. mars 1940.

Landsetting ved Narvik.

Komiteen ble uventet sammenkalt den 9. mars for å bli gjort bekjent med de bemerkninger som var blitt gjort ved Krigskabinettets møte den 8. mars. Ved dette møte hadde Winston Churchill (dengang første sjølord. - L.E.) uttalt sin engstelse for at Norges holdning muligens vilde kompromittere hjelpen til Finland, særlig etter den første landsetting ved Narvik. Under disse omstendigheter antydte førstelorden at det i første øyeblikk vilde være best å ankomme med store styrker utenfor Narvik. Det var ikke et spørsmål om å foreta en landsetting av store styrker, men mere om å "vise fram sterke styrker i den hensikt å unngå å måtte bruke dem". Churchill foreslo en eskadre bestående av en krysser og noen destroyere som skulde ankomme utenfor Narvik og landsette tropper av styrke opptil en bataljon før ankomsten av den første konvoi av transportskip. Det var underforstått at denne operasjon skulde utføres av britiske stridskrefter.

Krigskabinettet nærer også tvil om verdien av å besette Stavanger og Bergen. Komiteen undersøkte detaljene i utkastet til operasjon i Narvik-området og så ikke deri noen særlige vansker. Men komiteen uttrykte det syn at der vilde oppstå alvorlige konsekvenser av en beslutning om ikke å okkupere Bergen og spesielt Stavanger, hvor flyplassen lett kunde tas av tyskerne hvis ikke vi kom dit først.

Dokument nr. 4.- Beslutninger ^{fattet} ~~fatt~~ i Det Øverste Råds 6. møte.

STRENGT KONFIDENTIELT.

28. mars 1940.

Det Øverste Råd besluttet:

1. At den franske og den britiske regjering mandag den 1. april skulde sende en note til den norske og den svenske regjering, basert på § 7 i det av den britiske regjering utferdigede P.M., det vil si:
 - (a) De allierte regjeringer kan ikke tillate et nytt angrep på Finland (Fotnote: Finland hadde 13. mars 1940 antatt de russiske fredsvilkår.), hverken av den russiske eller den tyske regjering. Hvis der fant sted et nytt angrep og hvis den norske og den svenske regjering avslo å underlette de allierte regjeringers anstrengelser for å hjelpe Finland under slike betingelser som de anså passende og a fortiori (dvs. med desto større rett) hvis disse regjeringer (dvs. den norske og den svenske) forsøkte å hindre en slik hjelp som ble gitt, så vilde denne holdning ansees som fiendsinn og overfor deres vitale interesser av de allierte og vilde framkalle en passende reaksjon.
 - (b) Avslutningen av en politisk overenskomst av eksklusiv karakter med Tyskland av Sverige og Norge vil av de allierte bli betraktet som

en uvennlig handling.

- (c) Ethvert forsøk fra Sovjetsamveldets side på å få av Norge en basis (et støttepunkt) på Atlanterhavs-kysten vil være stikk imot de alliertes livsinteresser og vil føre til passende reaksjoner.
 - (d) De allierte regjeringer akter å ta passende forholdsregler for å sikre sine interesser hvis regjeringene i Norge og Sverige skulle avslå, inndra eller belegge med restriksjoner kommersielle leveranser og den skipstonnasje som de allierte anser absolutt nødvendig for krigføringen og som de skandinaviske regjeringer rimeligvis kan stille til vår rådighet.
 - (e) Sluttelig kan de allierte - under hensyntagen til at de fører krig for formål som er like meget i de små staters interesse som i deres egen - ikke tillate at krigens gang skal påvirkes ved de fordelene som Sverige og Norge yter Tyskland. De erklærer derfor at de forbeholder seg rett til å treffe de forføyninger som de måtte anse passende fra å hindre Tyskland fra å få i Sverige og Norge ressursen ved hjelp av hvilke de i løpet av krigens gang oppnår fordeler som er til skade for de allierte.
2. Denne note vil den 5. april bli fulgt av mineutlegging i norske territorialfarvann og operasjoner mot den tyske skipsfart som på den måte blir bøyet utenom norsk sjøterritorium.
 3. Under forutsetning av den franske krigskomités godkjenning vil operasjonen "ROYAL MARINE" begynne den 4. april og flyvirksomhet 15. april.
 4. Den franske og den britiske generalstab vil utarbeide planer for avskjæring av den tyske trafikken som går ut fra Luleå så snart som den Botniske Bukt blir åpen for skipsferdsel.
 5. Der vil bli tatt slike skritt som ansees for mulige for å nedsette oljetilførslene fra Romania til Tyskland.
 6. Der vil øyeblikkelig bli foretatt en undersøkelse av franske og britiske eksperter for å undersøke mulighetene for bombing av det russiske oljefelt i Kaukasus. Spesielt vil bli undersøkt:
 - (a) mulighetene for å oppnå effektive resultater ved en slik operasjon,
 - (b) de sannsynlige tilbakeslag av operasjonene mot Sovjetsamveldet,
 - (c) Tyrkias sannsynlige holdning.
 7. Detaljerte planer for dette vil bli utarbeidet av den britiske og den franske generalstab og der vil bli truffet alle de forberedelser som kan gjøres på forhånd (slik som avsendelse av bomber til Midt-Østen), slik at der ikke vil bli noen forsinkelse hvis man beslutter seg til å utføre operasjonen.

Dokument nr. 5 er en hemmelig og personlig note fra admiral Darlan til krigsministeren. Datert 12. april 1940.

Dette dokument skal ikke gjengis her. Det er et av admiral Darlan for-

fattet forsvar for hans advarsler om at man hadde somlet når det gjalt avsendelsen av ekspedisjonen til Norge. Han beviser at den tyske kommando "må ha fått kjennskap til våre beslutninger" og at dette skyldes "mangel på diskresjon i allierte kretser". Han påpeker likeledes at han den 30. mars innstendig framholdt at man måtte skynde seg. Han framlegger beviser som blamerer briterne, som den 5. april plutselig bekjentgjorde at "den første konvojen ikke kan starte før den 8. og at, fordi den havn man hadde utsett seg i Norge (det vil si Stavanger, hvilket framgår av Stratforce-planen. - L.E.) bare kunde ta 6 skip, den franske kontingent ikke kunde komme iland før den 26. april". (Uthevelsen er foretatt av Darlan. - King-Hall).

Dokument nr. 6 er en udatert og usignert note med en håndskreven anvisning tvers over toppen av arket "Til Churchill". Den er merket STRENGT KONFIDENTIELL. Sannsynligvis er det et utkast (mulignes fra Reynaud) laget henimot slutten av april. Innholdet lyder:

"Ekspedisjonen til Norge er brutt sammen, hovedsakelig fordi ingen hadde kommandoen over den. En viss tid var det Krigskabinettet - som satt sammen som et slags administrasjonsråd - som fattet bestemmelser meget langsommelig og uten å være villig til å ta den minste risiko, som om de befattet seg med et industrielt eller kommersielt foretagende.

I øyeblikket er det en "komité" bestående av representanter for Krigsdepartementet, Admiralitetet og Luftfartsministeriet som fatter beslutningene.

Hverken den engelske generel Massy (som det en tid ble snakket om) eller den franske generel Audet gir en inntrykket av å være skikket til å føre kommandoen.

Vi vet ikke noenting om det som foregår ved Narvik.

Der må være én - og bare én - som fører kommandoen over denne ekspedisjon.

Andre av dokumentene behandler det allierte felttoget i Norge etter den tyske invasjon. Nedenfor gjengis in extenso en rapport fra et møte i Det Øverste Råd holdt i London, datert 29. april 1940, som behandler dette felttogs mislykkethet:

Dokument nr. 7. - Forhandlinger ved Det Øverste Råds 9. møte.

HEMMELIG.

London, den 27. april 1940.

Følgende var tilstede: Britiske: Neville Chamberlain, Lord Halifax, Winston Churchill, Sir Samuel Hoare, Oliver Stanley, Sir Dudley Pound, Sir Edmund Ironside, Sir Cyril Newall, Sir Alexander Cadogan, Sir Edward Bridges, oberst Hollis og kaptein Berkeley. - Franske: Reynaud, Daladier, Campinchi, L. Eynac,

Corbin, general Gamelin, admiral Darlan, general Vuillemin, general Mittelhauser, general Lelong og general Decamp.

Likeså: grev Raczynski for Polen og den norske minister i London, Colban.

Etter at Chamberlain hadde ønsket de franske representanter velkommen og minnet dem om at der ved møtene i Det Øverste Råd den 22. og 23. april var kommet til full forståelse mellom de to regjeringer når det gjaldt de forholdsregler som skulde tas i Norge, begynte han med å si at han ønsket å gi en kort utredning om de omstendigheter som siden dengang fullstendig hadde forandret situasjonen og om hvilke Corbin sikkerlig hadde underrettet den franske regjering.

Det var lyktes de allierte å landsette 13.000 mann ved Namsos og Åndalsnes uten å miste en eneste mann. På sydfronten hadde en avdeling trengt fram så langt som til Lillehammer og var der kommet i kontakt med nordmennene. På nordfronten hadde de britiske styrkene nådd Steinkjer. Disse bevegelser hadde ikke støtt på noen fiendtlig motstand.

Planene forutsatte at disse to grupper skulde forene seg på vanlig måte og man håpet å kunne innringe Trondheim, å få byen klemt i den knipetang som de to armeer dannet og så tilslutt å innta den.

Premierministeren hadde, før han sist mandag reiste til Paris, hørt at der den foregående lørdag var blitt rettet et flyåtak mot Namsos og at jernbanehodet var blitt ødelagt. Disse nyheter hadde forvirret den britiske regjering sterkt, men samme dag mottok man ytterligere to nyheter som var av en avgjort mere oppmuntrende art. Den første var en bønn om hjelp fra den tyske kommandanten i Trondheim som var blitt oppsnappet av briterne. Den annen var en meddelelse om at transportdamperen "City of Algiers" var kommet til Namsos og hadde vært istand til å landsette de ombordverende tropper. Den britiske regjering hadde av dette trukket den konklusjon at den første beretning om angrepet lørdag sannsynligvis hadde vært overdrevet.

Situasjonen synes da å være følgende: man hadde lidd et nederlag ved Namsos, men Åndalsnes var ikke blitt alvorlig bombet. Med andre ord: nordenfor Trondheim var vår framgang blitt stanset, men i syd forløp alt på tilfredsstillende måte.

Chamberlain og hans kolleger hadde alltid ansett det norske vågestykket for å være fullt av risiko og farer. De hadde aldri trodd at dets suksess var sikret. Ved det siste møte i Det Øverste Råd hadde Chamberlain selv påpekt at de allierte ikke kunde håpe på å forene sine styrker i Norge så hurtig som tyskerne kunde det. Førstelorden (Churchill) hadde i sin tur uttalt alvorlige advarsler når det gjaldt ekspedisjonens videre skjebne, og han hadde erklært

at man ikke måtte lukke øynene til for det faktum at foretagendet var til det ytterste hasardiøst.

Ikke desto mindre følte man ved disse tider ingen alvorlig engstelse i London. Der ble truffet forberedelser for å iverksette planer om avsendelse av flere tropper og av utstyr, særlig antiluftskyts. Det var inntruffet et uhell da et skip som førte transport og Boforskanoner for Andalsnes var blitt torpedert, men slike tap måtte man alltid vente og de hadde ikke gjort noe større inntrykk på noen.

Uheldigvis var den alminnelige situasjon blitt forverret meget raskt. Samme aften kom der melding til London om at general Carton de Wiarts styrker var støtt sammen med tyske avdelinger og hadde måttet trekke seg tilbake etter å ha lidd betraktelige tap. Rapporten viste at briterne hadde handlet alene uten å være i kontakt med de franske tropper som også var blitt landsatt i Namsos. Senere rapporter forklarte at de britiske styrker var rykket fram straks, mens de franske styrkene hadde vært ute av stand til å bevege seg fordi flyåttaket den 20. hadde ødelagt en del av deres materiell og ammunisjonsforråd.

Så kom meldinger om gjentatte flyåttak i syd, deretter de langt alvorligere om at den brigade som var støtt fram til Lillehammer hadde måttet trekke seg tilbake for de tyske styrkene som var vel bevæpnet og rikelig utstyrt med artilleri og panservogner. Endelig fikk man vite at store tyske styrker rykket fram langs den østre linje av jernbanen Oslo-Trondheim og hadde oppnådd å rykke fram 70 km på 2 døgn.

Alle de rapporter som inntraff i London framhevet den ødeleggende virkning av de uopphørlige tyske flyåttak og den kolossale fordel fienden hadde på grunn av sin overlegenhet i luften. Denne overlegenhet berodde for størstedelen på det forhold at englenderne ikke kunde bringe sine kampfly til Norge. De hadde ikke noen flyplass hvor de kunde få service. Alt hva det engelske flyvåpen kunde gjøre var å fly over hver natt med betydelige styrker for å bombe flyplassene ved Stavanger (altså Sola), Oslo (Fornebu) og Aalborg (i Danmark). Denne siste var vistnok den flybasis tyskerne brukte for sine transportfly.

Disse angrep var ikke uten virkning. Der ble anrettet betraktelige ødeleggelse på flyplassene og ødelagt mange fiendtlige fly. Men man må huske på at det antall bombemaskiner som tyskerne benyttet i Norge bare utgjør 10% av deres totale styrke, mens 9/10 forblir i ro i Tyskland. Briterne er, på den annen side, nødt til å bruke praktisk talt hele sin styrke og lider daglig tap som, skjønt små ved det enkelte angrep, er begynt å framkalle bekymring (? - concern) i samlingen.

Det begynner med andre ord å bli klarere for hver dag at tiltak som under forrige krig vilde ha vært ganske enkle, idag støter på nesten uoverstigelige hindringer på grunn av flyåttak som rettes ikke så

meget mot troppene som mot deres baser. Men imorges har den britiske regjering fått høre at et flyangrep mot Åndalsnes hverken hadde ødelagt helt eller i nevneverdig grad alvorlig skadet den eneste gjenværende intakte molo.

Det er i det hele tatt et uhyre vanskelig problem å måtte operere med en ekspedisjonsstyrke når fienden er herre i luften.

I dette øyeblikk er situasjonen følgende: på Namsos-fronten har de adspredte rester av den engelske brigade vært istand til å opprette forbindelse med de franske alpejegere. På denne front er tyskerne stoppet opp i sin framrykning og har gravet seg ned rundt Steinkjer. Fra nå av er situasjonen stabil og det er et rolig punkt her, iallfall i øyeblikket. General Gamelin har framsatt forslag til den beste utnyttelse av dette forhold. Han foreslår spesielt en progressiv tilbaketrekning nordover for å beskytte Narvik-området. Disse forslag må drøftes av de militære sakkyndige, men de er sikkert en undersøkelse verd.

Sydpå trekker briterne seg tilbake langs den vestre linje av jernbanen Oslo-Trondheim. Man bes bemerke at de to linjer som forbinder disse byer er adskilt ved en fjellkjede og at briterne aldri har oppnådd å nå fram til østre linje. Denne holdes av nordmennene, og man håpet at våre allierte vilde ha vært istand til i det minste å utføre demoleringsarbeidene og på den måte sinke fiendens framrykning. Hva nå enn grunnen kan være, så synes disse demoleringsarbeider ikke å være blitt utført, og tyskerne rykker hurtig fram. De har allerede passert Røros og er i nærheten av Støren hvor de to linjer støter sammen. Når de har nådd dette knutepunkt, vil de ha oppnådd forbindelse med sine tropper i Trondheim og vil true sidelinjen til Dombås. Denne linje holdes i øyeblikket av britiske tropper som er blitt styrket med den 15. brigade av den regulære armé som ble satt iland i Åndalsnes. Spørsmålet er hvilke ordrer man skal gi disse tropper.

Alle disse opplysninger nådde London torsdag. Inntil da hadde vi kun fått fragmentariske nyheter som gjorde det umulig å danne seg et eksakt bilde av situasjonen. Nå kan man på den annen side se bare så altfor klart at situasjonen blir verre og verre fra dag til dag. Briterne har mistet motet ved at deres anstrengelser for å svare på de tyske flyangrep har slått feil. De hadde håpet å kunne bruke en tilfrossen innsjø (Lesjaskogsvannet. - L.E.) som en startplass for kampfly. Det lyktes 18 av disse fly å lande på den. Men de ble bombet av fienden før de var istand til å starte på tokt. (I den av tyskerne utgitte bok "Vom Storting bis Downing Street" gis en detaljert beretning om denne hendelse. - L.E.). Admiralitetet gjorde på sin side

tvilte anstrengelser. To hangarskip ble sendt til 100 engelske mil utenfor norskekysten og så ble 33 maskiner sendt mot fienden. De utførte sin misjon og skøt ned en rekke fiendtlige fly, men 10 britiske fly - nesten tredjeparten av styrken - gikk tapt. Det er klart at kampfly innlastet på et hangarskip ikke kan yte samme prestasjon som de som opererer fra baser iland.

Den britiske regjering er derfor kommet til den konklusjon at det ikke er mulig å mestre luftsituasjonen når man opererer fra baser beliggende flere hundre engelske mil fra krigsskueplassen. I virkeligheten arbeider de britiske fly omtrent på yttergrensen av sin aksjonsradius. Den eneste måte å møte de tyske luftstyrker på på like fot er ved å opprette en flyplass på stedet. Dessverre har de allierte ingen flyplass i Norge, og noe slikt kan ikke improviseres.

Konsekvensen av alt dette er at det er praktisk talt umulig å landsette tungt materiell, først og fremst fordi bruhodene er blitt ødelagt og dernest fordi utlossing kun er gjennomførlig i de mørke timer av døgnet, og de begynner nå i de nordligere strøk å bli kortere og kortere. Det er derfor ikke nå lenger noe håp om å kunne innta Trondheim. Han (Chamberlain) antar at dette også er general Gamelins oppfatning.

En slik konklusjon er utvilsomt ikke det samme som en beslutning om å evakuere. Selv om det synes umulig å kunne erobre Trondheim, er den britiske regjering av den oppfatning at kampene på denne front bør fortsettes så lenge som mulig. Den innser de meget alvorlige konsekvenser som vilde oppstå ved en evakuering. Samtidig kan den bare være i tvil om hvor lenge det vil være mulig å holde tropper i dette område. General Gamelin har framsatt visse antagelser. Disse undersøkes nå av militære sakkyndige. Det står til dem og ikke til sivilister å avgjøre hva det er best å gjøre under hensyntagen til de praktiske muligheter.

Premierministeren gjentok at hva enten evakueringen fant sted før eller siden, så vilde konsekvensene sikkerlig bli av en meget ubehagelig art.

Situasjonen ved Narvik er helt annerledes. Dette sted har alltid vært ansett som viktig fordi det er avskibningsstedet for den svenske jernmalmen, og det å kunne nekte tyskerne denne kilde til forsyninger utgjør et av de alliertes hovedmål. I øyeblikket er operasjonene ved Narvik stoppet opp på grunn av været som er helt forferdelig. Hele eggen er dekket av dyp sne, og den ene snestorm avløser den annen uten opphør. Ikke desto mindre har vi truffet alle forberedelser for et kraftig angrep så snart som været tillater det. Angrepet er planlagt å innta byen og så ved hjelp av de franske alpejegere å støte framover mot svenskegrensen. Den britiske regjering anser at det er nødvendig å la dette angrep gå av stabelen så snart som overhodet mulig. De allierte

framgang ved Narvik samtidig med vår tilbaketrekning i syd vilde vise de alliertes vilje og styrke.

Det er dog ikke umulig å nekte for at den svenske situasjon er blitt forverret som resultat av det tyske frønstøt på den svenske flanke. Regjeringen i Stockholm er i en svak stilling slik at den ikke vil kunne motstå et tysk press. Det er å frykte at tyskerne vil utsette den svenske regjering for et sterkt press for å få den til å hindre oss fra ved trusler å nærme oss det svenske gruvefeltet. Det er derfor ikke sikkert at vi vil være istand til å erobre jerngruvene selv om vi inntar Narvik. Det kan ikke være tvil om at hvis de allierte kunde få kontroll over disse, vilde det bety et hårdt slag for Tyskland. Selv om det er så, så vilde virkningen ikke merkes så øyeblikkelig som følgene av en aksjon mot kildene for Tysklands oljeforsyning.

Premierministeren (Chamberlain) var helt innforstått med den som dagen før var blitt avgitt av Corbin om de alvorlige politiske og psykologiske konsekvenser av en alliert evakuering av Norge. Den vilde sikkerlig føre til dypt mismot blant de nøytrale både i Nederlandene og på Balkan.

I løpet av siste døgn har den britiske regjering mottatt endel meldinger om Italia fra en kilde som allerede ved flere leiligheter har vist seg å være pålitelig. Det synes i henhold til denne rapport som om det siste møtet i det fascistiske storrådet var meget livlig, men at Mussolini tilslutt ble dagens mann, og det ble besluttet at Italia skulde gå inn i krigen 1. eller 2. mai og skulde begynne med angrep på Malta og Gibraltar. Det at det siste sted ble nevnt, gir oss grunn til å frykte for at der muligens er en forståelse mellom Spania og Italia.

Det er derfor mulig at de allierte i løpet av de nærmeste dager vil være i krig med Italia like så vel som med Tyskland.

Det må innrømmes at de alliertes ressurser militært og i luften ikke er tilstrekkelige til å muliggjøre å føre én krig i Sentral-Skandinavia og en annen i Italia. Italias inntreden i krigen vilde være tilstrekkelig til å tvinge oss til å oppgi den skandinaviske ekspedisjon.

Den mulighet at Italia går til angrep på de allierte reiser problemer som ikke ble undersøkt ved Det Øverste Råds siste møte. Ved det møtet diskutertes muligheten av en italiensk bevegelse mot oss som ikke nådde opp til en krigshandling. Det ble ikke foretatt annet enn å overveie hvilket svar man skulde gi etter et italiensk angrep på Jugo-slavia og Korfu, og det ble besluttet at de allierte ikke kunde forbli passive.

I øyeblikket ønsket Chamberlain bare å hentyde til denne nye side

av spørsmålet. De allierte måtte ikke bare ha sine øyne festet på ett punkt, men måtte se seg rundt. Den britiske regjering mener at hvis Det Øverste Råd idag skulde beslutte at det ikke er mulig å holde den allierte stilling i Skandinavia, så vilde det være viktig å kunne syne fram et "come-back" annetsteds. Dette mottrekk kunde eksempelvis bestå i et angrep rettet direkte mot hjertet av Tyskland. Premierministeren kunde ikke i øyeblikket sette fram noe konkret forslag. Han innskrenket seg til å reise spørsmålet og å foreslå at det ble diskutert. Blant antagelige mål var tyske oljekilder innenfor selve das Reich, skipsfarten på Rhinen osv. ... Man kunde sikkerlig finne et effektivt mottrekk et eller annet sted, men Chamberlain gjentok atter en gang at han for tiden ikke kunde sette fram konkrete forslag. (Fotnote: Uttalelsen er typisk for en politiker i krigstid. - King-Hall).

Paul Reynaud uttalte på vegne både av seg selv og sine franske kolleger at de var meget glad over å få lov til å ha en åpenhjertig diskusjon omkring den meget alvorlige situasjon i Skandinavia. Chamberlain hadde først beskrevet den på grunnlag av dens egne meritter - og så i forhold til en eventuell italiensk aksjon. Hva det siste punkt angikk var Reynaud stemt for å si at han hadde sine tvil. Når det gjaldt italienerne kunde man aldri utelukke muligheten for bluff.

Hva Skandinavia angikk, så hadde de alliertes operasjoner to mål:

1. Å landsette i Trondheim-området tilstrekkelige styrker til å understøtte den norske motstand og framkalle en gagnlig virkning på sven-skene. Hovedformålet var å opprette en ny krigsskueplass, hvor tyskerne vilde komme til å slite opp sine menn, sitt materiell - spesielt sine fly - og framfor alt sine reserver, særlig av ^{bensin}(petroleum). (Fotnote: Det er vanskelig å tenke seg en mere absurd strategisk forestilling. Er det ikke fryktelig at slike menn og slikt vett skal ha kommandoen over nasjonene i krig og være ansvarlig for avgjørelser som innvirker på tusener av liv? Dette er nokk til å gjøre selv krigsguden Mars til pasifist! - King-Hall).
2. Å kutte av jernmalmsforsyningene til Tyskland. Med hensyn til dette punkt og som svar på de bemerkninger som Chamberlain nettopp var kommet med, sa Reynaud at etter hans mening var ^{bensin}(petroleum) ikke viktigere for Tyskland enn jernmalm, og i ethvert tilfelle var ikke de allierte så godt forberedt på å foreta seg noe i Romania som de var det i Skandinavia.

En tilbaketrekning av de allierte i det sentrale Norge vilde være en stor ulykke, både moralsk og politisk, det måtte man ikke være redd for å si. Den virkning det vilde ha på tyskerne, på de nøytrale, ja også på de allierte selv, var uoverskuelige. Ikke desto mindre vilde den franske premierminister, etter å ha hørt Chamberlains oversikt, som sin

oppfatning uttale følgende: Ekspedisjonen til Sentral-Skandinavia, for hvilken de allierte hadde satt inn betydelige troppestyrker likesom sin prestisje, var basert på en teknisk feiltagelse. Det var umulig å gjennomføre foretagendet uten å ha én god havn og noen flybaser. Selv om bare én av disse ting manglet, vilde foretagendet ha vært vanskelig; når man ikke hadde noen av delene, så måtte man spørre om ekspedisjonen i det hele tatt hadde den ringeste utsikt til å kunne lykkes.

Hva skal vi så gjøre under disse omstendigheter? Reynaud mente at man måtte gjøre et forsøk for å oppnå et dobbelt formål. For det første for å redde skinnet i den ringe grad det ennå var mulig. Vilde det ikke i den anledning være mulig å ødelegge de tyske skipene i Trondheim og å tilstrebe, slik som general Gamelin hadde foreslått, å holde noen styrker i fjellene sydpå for å utmatte fienden og vise at vi ikke helt hadde tapt fotfestet. For det annet må vi forsvare Narvik. Ekspedisjonen i nord er langt fra å være håpløs. Den må i virkeligheten bringes til å lykkes. Men vi må regne med at vår motstander er meget hurtig i sine bevegelser og hard når han slår til og at han, hvis vi oppgir kampen i sentrum, øyeblikkelig vilde kaste inn alle sine styrker mot Narvik. Bare for å beskytte angrepet på denne havn, vilde det være tilrådelig å vedlikeholde en viss motstand nær Trondheim. Vilde det være teknisk mulig, spurte den franske premierminister, å foreta en blokkerende operasjon ved Trondheim liknende den som av Zeebrugge under forrige krig? Ennvidere må vi passe på den landeveien som fører fra Trondheim til Narvik, selv om den er aldri så dårlig. General Gamelin antar at de allierte styrker som ble landsatt nord for Trondheim ved en progressiv tilbaketrekning nord for Namsos og alt ettersom de ble tvunget til å retirere, vilde kunne oppholde tyskernes framrykking mot Narvik. Dette er et teknisk spørsmål, men det vilde være det beste for oss med en gang å komme til en konklusjon med hensyn til de to av general Gamelin framsatte forslag om hva man bør forsøke å foreta seg syd for Trondheim og ved Namsos.

Hva angår en operasjon mot jernmalgruvene, så spurte Reynaud seg selv om det ikke vilde være mulig å framsette et tilbud overfor den svenske regjering liknende det som ble gjort overfor Romania under krigen 1914-18 og som resulterte i at de rumenske oljekilder ble ødelagt. Man kunde tilby svenskene en viss pengesum som kompensasjon for ødeleggelsen av jerngruvene, en ødeleggelse som vi måtte foreta.

I virkeligheten vilde det - etter en resultatløs intervensjon i Skandinavia for forsvaret av ett fritt land - være særdeles usmakelig av de allierte simpelthen å krenke et annet fritt land, og tilbudet om skadesløshetserstatning kunde få beveget dette land til å la oss foreta forføyninger mot gruvene.

Der var også et annet spørsmål som bekymret den franske regjering. Når den norske regjering så at de allierte styrker trakk seg ut av Norge, vilde den da ikke resignere og slutte fred med Tyskland? Hvor var kongen av Norge? Vilde det ikke være tilrådelig å gi ham og hans regjering et fristed på samme måte som det var blitt gjort med den polske regjering? Det som var nødvendig var å vise at der fremdeles og side om side med de allierte fantes et levende norsk vesen og på den måten unngå en fredsslutning mellom Norge og das Reich.

Sluttelig var det ingen nytte i å lukke øynene til for det faktum at evakueringen av Skandinavia vilde komme som et sjokk på befolkningen i Frankrike og England, som ikke på noen måte var blitt forberedt på et slikt nederlag. Det vilde være bra om man fikk overensstemmende nyheter i de to lands presse; Reynaud foreslo derfor at der straks burde istandbringes mellom de to lands informasjonsministre.

Som konklusjon uttalte den franske premierminister at han var sikker på at han uttalte ikke bare sin egen mening, men også alle sine kollegers og spesielt Daladier's mening, når han kategorisk forlangte at man for det første måtte redde skinnet så meget som mulig ved ikke å påskynde evakueringen av Syd-Norge og for det annet at veien til Narvik måtte forsvares på det mest energiske.

Chamberlain repliserte straks til de 3 spesielle punkter som den franske premierminister hadde berørt:

1. Med hensyn til et tilbud til Sverige for å få dette land til å ødelegge jerngruvene, så antar premierministeren at det ikke er et pengespørsmål. Sverige vil nå bli utestengt fra verden som følge av den tyske okkupasjon av Norge og vil bare bli istand til å komme i forbindelse med utenverdenen på den måte Tyskland tillater. Det er Tyskland som kommer til å forsyne Sverige med de materialer landet trenger, og det er temmelig sikkert at Tyskland vil kreve å få betaling i form av jernmalm. Kan man virkelig vente at svenskene skal gå med på å ødelegge det eneste handelsaktivum som de har overfor tyskerne? Det tilfellet med Romania som var blitt nevnt var helt annerledes. Den rumenske regjering ødela oljekildene først etter at landet var blitt invadert av tyskerne. Hvis Sverige fikk invasjon av tyske tropper, vilde det sannsynligvis samtykke i å ødelegge gruvene, men ellers er det lite tenkelig at de vilde gjøre slik.
2. Med hensyn til kongen av Norge, så er Reynauds forslag fortreffelig. Premierministeren visste ikke hvor kongen befant seg annet enn at han var et eller annet sted sønnenfor Trondheim. I alle tilfeller er intet lettere enn å komme i forbindelse med ham. De britis-

ke forslag er følgende: Hvis Kong Håkon, overensstemmende med hva han har uttalt offentlig, beslutter seg til å forbli i Norge, vilde han bli tilbudt transport til Narvik eller Tromsø eller et annet sted nordpå. Er dette ikke mulig, så vil den britiske regjering ganske sikkert gi ham husly. Det var, som den franske premierminister sa, viktig å vise at Norge fortsatte å eksistere, selv om det bare var i navnet.

3. Reynauds forslag om offentliggjørelse av likelydende nyheter i Frankrike og Storbritannia er også fortreffelig, og den britiske informasjonsminister vil bli meget glad for å komme i kontakt med sin franske kollega i denne sak. Desuten har den britiske presse allerede fra i-morges av begynt å forberede den alminnelige opinion, som hittil har vært ledet til å glede seg over en alliert seier. Men morgenavisene idag hadde understreket vanskelighetene ved foretaket og spesielt de som oppsto ved fiendens luftoverlegenhet. Det er nødvendig å lede ikke bare pressen, men også den britiske kringkasting.

Ennvidere vil det britiske parlament ha møte på tirsdag, og det kommer da sikkert til å be regjeringen komme med en redegjørelse. Hvis regjeringen må tale i åpent møte, vil den naturligvis ikke være istand til å si så meget. Men det er sannsynlig at der vil bli holdt et hemmelig møte, og da kan regjeringen uttale seg meget friere og avsløre den sanne natur av de vansker som er oppstått. Sist gang der holdtes et hemmelig møte i Westminster, ble hemmeligheten vel bevart. Beslutningen om å evaluere vil naturligvis bli holdt hemmelig inntil operasjonen er blitt gjennomført.

Med hensyn til det fundamentale spørsmål om hvilke tiltak der skal treffes under den gitte situasjon i Norge, så har den franske premierminister i virkeligheten gitt uttrykk for den samme oppfatning som Chamberlain. Vi må bevare skinnet og beskytte Narvik. Hvordan bevare skinnet? Trondheimsfjorden er allerede bevoktet av den britiske flåte. Inne i fjorden er der bare en tysk destroyer og torpedobåt. Hva angår general Gamelins forslag, så henhører de under de militære sakkyndige, men de er for største delen overensstemmende med den britiske regjeringens syn.

Paul Reynaud uttrykte sin glede over at der var oppnådd prinsipiell enighet med hensyn til general Gamelins forslag. Det tilkom nå de militære sakkyndige å utarbeide detaljene i beslutningene.

Den franske premierminister ønsket å komme tilbake til sitt forslag om skadesløshetsgodtgjørelse til Sverige for en eventuell ødeleggelse av jerngruvene og sa at det var et spørsmål om å finne ut om den svenske regjering var villig til å låne seg selv til et slikt foretakende. Den hypotetiske situasjon han så for seg var den at de allierte fant det umulig å forbli ved Narvik og besluttet seg for å ødelegge gruvene. Kompensasjonstilbudet var ment å skulle mildne det sjokk som en slik beslutning

sikkerlig vilde framkalle hos det svenske folk.

Den franske regjering, sluttet Reynaud, har merket seg situasjonens alvor. Den mener at jo alvorligere situasjonen er, desto nødvendigere er det å befeste den fransk-britiske solidaritet, og den har besluttet å vise denne solidaritet i handling.

Neville Chamberlain spurte Reynaud om han ønsket å framkomme med noen bemerkninger til den sak som han + Chamberlain - hadde nevnt i slutten av sin oversikt over situasjonen, altså et mottrekk for å sone det at foretagendet i Norge var slått feil.

Paul Reynaud antydet at han ikke var ivrig etter å gjøre det.
